

מראי מקומות- מנחות ס"ד

- (א) **בין שנראה בעליל, וכו'-** הק' הקרן אורה, הא לא התיר התורה לעדים לחלל שבת כדי להעיד, אלא היכא דצריך עדותן לקדש החודש, אבל אם נראה בעליל, לכאו' אין כאן היתר מדאורייתא, ואי"ז ענין לסוגיין, דהגדון הוא אם יש לדחות האיסור מדרבנן לחלל שבת במקום דאין צורך כ"כ או לא, אבל שם לכאו' הוי דאורייתא. וכ' דעכצ"ל דלמדין ממועדו דכל מי שרואה הלבנה יכול לבוא ולהעיד, ואין צריך לחוש לשום אומדנא שכבר ראו אחרים, ומן התורה מותר גמור לכל מי שרואה לבוא ולהעיד. רק דס"ל לר' יוסי דמדרבנן יש להחמיר במקום שנראה בעליל, דכיון דמסתמא לא יהיו צריכין לו, א"כ אין לחלל שבת לחנם, וא"כ שפיר הוי כמו נידון דסוגיין.
- (ב) **שחט שתי חטאות... ואי"צ אלא א', אמר רבה חייב על השני'... ואפי' נתכפר לו בשני'-** פרש"י, כגון שנשפך דם הראשונה. והק' הקרן אורה, היכי נתכפר בשני' בכה"ג, הא בפסול נשחטה, דכיון דכבר שחט הראשונה, השני' נדחית, דהא כבר כיפרו בעליה, ואפי' נשפך דם הראשונה אח"כ תו לא חזיא. וכ' דגם ק' מה דאומרינן לו לשחוט השמינה במקום דכבר שחט הכחושה, הרי ודאי יהי' יוצא בכחושה, וא"כ מהו ההיתר לשחוט השמינה, הרי כבר נתכפר בכחושה. ועכ"פ כ' דלפי מש"כ רש"י דיכול לצאת ידי חובתו בשני' אם נשפך דם הראשונה, לכאו' אפי' אם לא נשפך הדם יהי' הדין כן, דאם יכול להתכפר בשני', א"כ לכאו' גם יכול לבחור להתכפר בשני' אם ירצה. עוד העיר, אין נתכפר בשני', הא כיון דחייב על שחיטתו, א"כ הוי מעשה שבת, ואסור ליהנות ממנו. וכ' דל"ק, דכאן מיירי בעשה בשוגג, ובזה קיי"ל דאין מעשה שבת. אולם ע' בשפת אמת (בסוד"ה ואפי') דהק' דלכאו' הוי מצוה הבאה בעבירה, וא"כ אין יוצא מצות קרבן, דהא שחיטה ממצות הקרבן הוא, והניח בצ"ע.
- (ג) **כחושה ואח"כ שמינה פטור-** הק' השפת אמת, למה פטור על הכחושה, כיון דהוי כחושה ושמינה בפניו, והי' צריך לכתחלה לשחוט השמינה, וכיון דאח"כ שחט ומתכפר בהשמינה, א"כ למה פטור על הכחושה. ותי' דכיון דעכ"פ אם יזרוק יוכשר הקרבן, אין יכולין לחייבו על השחיטה, אע"ג דלכתחלה לא הי' רשאי לעשות כן, וצ"ע.
- (ד) **ולא עוד אלא שאומרים לו הבא שמינה לכתחלה ושחוט-** כ' הקרן אורה דצ"ל דאע"ג דכחושה כשרה בדיעבד, מ"מ כיון דמצוה מן המובחר בשמינה ועבודת ציבור הותרה, מותר לשחוט לכתחלה גם השמינה, כי היכי דשרו רבנן במתני' להרבות בקצירה משום מצוה מן המובחר [ואין דומה להא דאין חוזר בשבת לציצין שאין מעכבין את המילה, דהתם כבר קיים המצוה, אבל כאן הרי הוא יכול עדיין לעשות המצוה באופן מובחר, ובכה"ג שפיר דוחין שבת].
- (ה) **היינו פלוגתייהו דרבה ורבא-** הק' הקרן אורה, איך שייך לומר דהיינו פלוגתייהו, הרי מח' רבה ורבא מיירי בציור דלמעשה עשה מעשה צידה אסורה, אבל כאן הרי מעשיו הי' מעשה היתר גמור, ורק מחשבתו הי' באיסור, והאם מחייבין אותו משום מחשבתו גרידא, אף דלא עשה שום איסור (וכבר תמה בזה בשטמ"ק, ע"ש לתירוצו). ותי' דנהי דנמצאת הראשונה כחושה, מ"מ, כיון דבדיעבד כשירה היא, לכן אזלי' בתר מחשבתו, לחייב חטאת על שחיטתה השני', כיון דמחשבתו הי' לאיסור, והמעשה ג"כ אין התירה ברור כ"כ, ולכן שפיר מדמין הגמ' להעלה דגים ותינוק, דמחשבתו הי' לאיסור, וגם עשה מעשה איסור.
- (ו) **ורצו י' בנ"א והביאו י' גרוגרות וכו', פטורין וכו', אפי' קדם והבריא-** הק' בחי' הרשב"א, מהו החידוש בזה, הרי לא ידע שכבר אכלה כשתלשום. ותי' דהחי' הוא דאזלי' בתר מחשבתו לפוטרו, דאף דאם היו אזלי' בתר מעשיו היינו מחייבין אותו, כיון דכבר נתרפא, מ"מ בתר מחשבתו אזלי' ופטור.

היתה דלא היו יכולים ליקח השתי הלחם ממקום קרוב יותר.

(י) **איבע"א משום כרמל, ואיבע"א משום דאין מעבירין על המצוות- ע' בחי' הגרי"ז דלכאור' יש נפק"מ בין הטעמים, דאם היו השלוחי ב"ד רחוק מירושלים, דאז אין שייך מעבירין על המצוות להביאו מקרוב לירושלים, אבל מכרמל צריך ללוקחו מקרוב לירושלים דוקא. וע"ש עוד נפק"מ, ויצא לחדש דאין כוונת הגמ' שיש איזה מח' בין הטעמים, אלא דכך תקנו, שיהא צריך להביאו מקרוב לירושלים דוקא, וב' הטעמים נכונים, ושניהם היו סיבות התקנה, וע"ש עוד בזה. וע"ע בשפת אמת דנקט דבאמת יש נפק"מ לדינא בין הטעמים, היכא דהשלוחים הם מרחוק מירושלים, דלטעם אין מעבירין, יש להביאו ממקום שהם שם, ולטעם כרמל, יש להביאו מקרוב לירושלים.**

(יא) **דאין מעבירין על המצוות- ע' בשפת אמת (על תוס') דכ' דדין זה דאין מעבירין על המצוות הוא רק שיש לכתחלה לעשות המצוה במקום זה דוקא, אבל אם עשה המצוה במקום אחר, הוא ג"כ יצא.**

(יב) **בכל יום ויום היו משלשלין להן דינדרין בקופה ומעלין להן תמידין- שמעת' ממור"ר הרה"ג ר' משה בראון שליט"א, שהאור זרוע מביא ראי' מכאן דדין ביקור ד' ימים אינו מעכב, דהא כאן לא הי' ביקור. והביא שבשו"ת תורת חסד דחה הראי', די"ל דמעלין להן תמידין לבקר, ולא הקריבו אותו ביום זה (אולם אמר מור"ר דבירושלמי בברכות אי' דהקריבו באותו יום). ועוד אמר מור"ר לדחות, דאולי שפיר עשו ביקור בחוץ, וא"כ אין ראי' כלל.**

(יג) **וארור שילמד בנו חכמת יונית- ע' בעיון יעקב (ב"ק פב:) שהביא מה שהק' תוס' כאן, דאי' לקמן דמי שלמד כל התורה כולה הי' מותר לו ללמוד חכמת יונית, אי משום דכתיב לא ימוש, ולמ"ד דמקיים לא ימוש בקריאת שמע שחרית וערבית, אפי' למעשה מותר ללמוד חכמת יונית, ותי' תוס' דשאני היכא דאיכא צורך כגון שהי' קרוב למלכות.**

(ז) **שתיים מיייתנין, דחזו לי', או דלמא שלש מיייתנין, דקא ממעטא קצירה- ע' בר"ן בביצה (ט: בדפיו) שהביא מש"כ הרשב"א דאיסור דריבוי בשיעורים אינו אלא איסור מדרבנן. והק' עליו הר"ן מסוגיין, דאם ריבוי בשיעורין אינו מן התורה, א"כ מהו שאלת הגמ' כאן, הרי ודאי שלש מיייתנין, שהרי בשתיים איכא ב' מעשי קצירה, ובשלש איכא מעשה קצירה א'. ולכן כ' דמוכח מכאן דריבוי בשיעורים הוא מן התורה, וע"ז שואל הגמ', איזה מהן עדיף. וע' בשפת אמת כאן (ד"ה בא"ד) דכ' ליישב קו' הר"ן על הרשב"א, דכאן דקוצץ בשביל החולה, וצריך לב' הקציצות, נמצא דאינו עובר כלום מדאורייתא. אלא השאלה הוא רק מדרבנן, איזה מהן עדיף, לעשות מעשה בשבת שחלק ממנו אינו צריך, דהיינו הגרוגרת הג', או דלמא לעשות מעשה א', אבל לעולם הוי ריבוי בשיעורים בשבת דרבנן [וסברא זו לכאור' צ"ע]. עוד כ' הר"ן דמה דריבוי בשיעורים דאורייתא בשבת, היינו משום דחילול שבת נדחה אצל חולה ולא הותרה, ולכן אף אם יכול לבשל או לקוץ בשבילו, אבל אסור להוסיף. אבל לענין יום טוב, אין איסור בישול וכו' נדחית, אלא דהותרה לגמרי לענין אוכל נפש, אז כל שהוא בטירחא א' תוספתו כמוהו, ואין איסור בדבר.**

(ח) **לא ביכר הקרוב לירושלים, מביאין אותו מכל מקום- ע' בחי' הגרי"ז דחקר אם דין זה דצריך שיהי' ביכר כל צרכו, האם דין זה הוא רק לענין מנחת העומר, או לענין כל המנחות. והביא מרש"י לקמן (עא.) דזה נלמד ממה דכתי' אביב, ומשמע דדין הוא דוקא במנחת העומר.**

(ט) **מעשה שבא העומר מגנות צריפין ושתי הלחם מבקעת עין סוכר- הק' היד דוד, למה נקט הא דשתי הלחם, בשלמא לפי טעם בגמ' דהדין דצריך להביאו מקרוב הוא משום דאין מעבירין על המצוות, א"כ י"ל דה"ה בשתי הלחם הדין כן, אבל לפי הטעם דנלמד מכרמל, מאי איכא למימר, מה ענין זה לשתי הלחם. ותי' דאי"ז מגלה לנו איזה חידוש, שצריך ליקח מן הקרוב, אלא דבמציאות לא היו הולכין כ"כ מרחוק, אלא דהמציאות**

זכ' העיון יעקב לחלק באו"א, דמדוייק בסוגיין דכל האיסור הוא רק ללמד **בנו** חכמת יונית, דכיון דחייב ללמד בנו תורה וללמדו מוסר לגדלו לתורה ולמצוות, אבל אם אדם עצמו למד כל התורה כולה, ורוצה ללמוד חכמת יונית, שפיר מותר לו לעשות כן [ומשמע דלא חילק בין מי שלמד כל התורה כולה או לא, דא"כ אף בעצמו יש לחלק כן, אלא משמע דאפי' אם בנו כבר למד כל התורה כולה, מ"מ ארור האב המלמדו חכמת יונית, וצ"ע בזה].

(יד) ועל אותה שעה שנינו מעשה שבא עומר מגנות וכו' - פרש"י, שאותן חיילות החריבו כל סביבות ירושלים. וכו' המהרש"א דבכוונה החריבו תבואות החיטין והשעורין שמהם באים העומר ושתי הלחם, כדי לבטל העבודה, וכמו שעשו לענין התמיד, וגם החריבו מקומות הרחוקים מטעם זה, ולא נשתיירו רק אלו ב' מקומות הרחוקים, דהיינו גגות צריפין וכו', וע"ש שביאר למה נקראו שמות אלו. וגם ביאר בזה למה רק החרשים ידעו, לפי שגילו מקום התבואה דוקא לחרשים, כדי שלא יבינו האויבים מקומן ויבואו ויחריבו אותן.

(טו) שמא בזוב סיכנה, וכו' - פרש"י, דנסתכנה למות, ונדבה לקינה להביא שניהם עולות נדבה. והעיר הנתיבות הקודש, הא אם נסתכנה, וחייבת בקרבן תודה, הרי מה ענין זה לעולות, הרי הקרבן תודה שלמים הוא. וכו' דבשלמא לשי' השטמ"ק לקמן (ע"ט) דאין חיוב להביא קרבן תודה, א"כ י"ל דלא קיבל על עצמה קרבן תודה, אל קרבן נדבת עולה. אבל לפי שי' רש"י התם, שיש חיוב להביא קרבן תודה, מאי איכא למימר. וע"ש שצידד דאף לדעת רש"י, יש חיוב רק להביא קרבן, ויכול להביא קרבן תודה, שהוא שלמים, וכ"ש דיכול להביא קרבן עולה, שהוא כולו לד'.